

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՅԻՅ

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԿԱՐԻՊԱԼՏԻ.

Իտալիան դարձեալ մեծ վրդովման մէջ է, եւ օրէ օր մեծամեծ լուրեր կսպասուին եւրոպայի այն անկիւնէն՝ որոյ մէջ եղած եւ լինելի գործողութիւնները բոլոր աշխարհիս բնակչաց մտքին ու սրտին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունին։ Կարիպալտիին իւր առանձնութենէն ելած ժամանակէն իմեր յայտնի էր որ եթէ Հռովմի խնդիրը շուտով չվերջանայ Իտալացոց ուղածին պէս, անպատճառ պէտք է որ երկպառակութիւն մը ընկնի Կարիպալտեանց մէջ ու Վիկտոր-Էմմանուէլին կառավարութեանը մէջ, ինչպէս որ իրօք եւս ընկաւ այս երկպառակութիւնը։ Կարիպալտիին Սիկիլիայէն գրած նամակները քանի դնացին պատերազմական գրգռութեան կերպ առին, եւ Փալէրմոյին մէջ նափօլէոն կայսեր գէմ ըսած խօսքերը սաստիկ զարմանք բերին թէ Իտալացոց եւ թէ Գաղղիացոց։ Իտալիոյ եւ գրսի երկիրներուն ամէն կողմերէն սկսան կամաւոր զօրքեր վազել երթալ Կարիպալտիին քովը, որ ըսաւ անոնց իւր հրատարակած յայտարարութեանը մէջ. «Քաջ ընկերակիցք իմ, դուք վազեցիք եկաք այս տեղ զուարթ երեսով՝ առանց հարցընելու թէ ինչ բանի համար է ձեր գալը. ձեր դիտաւորութիւնը այս է միայն՝ որ ձեր օտարազգի դաւաճան նեղիչներուն գէմ պատերազմիք։ Ես այս միայն կինդրեմ՝ նախախնամութենէն որ ձեր իմ վրաս ունեցած վստահութիւնը չպակասի. իսկ ձեզմէ խնդրածս է այն բարեկարգ հստակութիւնը՝ որով Հռովմայեցիք ատենով բոլոր աշխարհիս

տիրապետեցին։ Այժմ՝ եւս, 1860 տարին պատահածին պէս, Սիկիլիացիք ճամբայ պիտի բանան այն մեծամեծ բարեբաղդութեանց որ մեր հայրենեաց առջեւ կեցած են»։ Կարիպալտին բոլոր Սիկիլիան քալեց պտըտեցաւ, եւ ամէն տեղ այս ձայնը հնչեցուց, «Հռովմ կամ մահ»։

Կարիպալտիին այս ընթացքը հարկաւ մեծ շփոթութեան մէջ պիտի ձգէր Իտալիոյ կառավարութիւնը. ուստի եւ Վիկտոր-Էմմանուէլ թագաւորը յայտարարութիւն մը հանեց՝ յորում սաստիկ խօսքերով կդատապարտէ Կարիպալտիին գործերը, թէպէտեւ նորա անունը չյիշեր։ «Նոյն իսկ այն ժամակը, կըսէ, յորում եւրոպան ազգին խոհեմութենէն պատկառիլ սկսեր էր, (ըսել կուզէ թէ յորում Ռուսիան ու Բրուսիան խտաւրական թագաւորութիւնը ճանչցեր էին) ցաւալի բան է տեսնելը քանի մը երիտասարդներ որ սուտ յոյսերով խաբուած, մեր հին ու պատուական դաշնակիցներէն տեսած աղէկութիւններս կմոռնան, ու բերանները Հռովմի անունն առած՝ պատերազմի կգրգռեն բոլոր Իտալացիները»։ Յետոյ կյորդորէ թագաւորն որ զգուշանան այնպիսի վնասակար անհամբերութենէ, խոստանալով որ երբ այն մեծ գործողութեան ժամանակը հասնի, ինքը պատրաստ է իսկոյն ձայնը հանելու։

Յայտնի է որ թագաւորին յայտարարութեանը վրայ Կարիպալտիին փոյթը չեղաւ. իւր կամաւոր զօրքերը երկու գունդ բաժնած՝ Մեոխնային վրայ քալեց. այն միջոցին թագաւորական զօրաց հետ իրենները զար-

նուեցան, ու Թուրքինի լրագրաց պատմածին նայելով՝ յազթուեցան: Կարիպալտին չհաւնողները կըսեն թէ նորա զօրաց թիւը 5,000էն աւելի չէ, անոնք ալ օրէ օր պակսելու վրայ են, եւ մինչեւ շատ ըսողներ կան թէ ինքն իսկ ձեռք ընկեր կամ վիրաւորուեր է. անոր ներհակ՝ բարեկամները կհաստատեն թէ այժմ 50,000-էն աւելի է նորա զօրքը: Վերջապէս որքան ալ դժուար լինի ստոյգ տեղեկութիւն ունենալն ու ապագան գուշակելը, այսքանը անտարակուսելի կերեւնայ որ Կարիպալտին այս երկրորդ անգամ ոտք ելնելուն՝ Հռոմի ու Վենետիոյ վիճակները պիտի որոշուին, նաւորէոն իւր անորոշ քաղաքականութեան կերպը պիտի փոխէ, եւ եւրոպական Տաճկաստանի՝ այսինքն Րումէլիի վիճակն ու Մա-

ճառաստանի կեղակարծ գործերն անգամ հաստատուն կերպարանք մը պիտի առնուն:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ԿԱՐԻՊԱԼՏԻ.

Կարիպալտին մէկ ջանքն ալ Սլաւեան ազգերը ոտք հանել է. բայց այս կտորին մէջ շատ դժուարութիւն պիտի քաշէ, վասն զի Անգղիոյ հետ գործ պիտի բանայ: Արդէն Անգղիան մեծ նաւատորմիւ մը զրկեր է Իտալիոյ ծովերը, եւ լորտ Փալմերսթոն ըսեր է յայտնապէս թէ «Կարիպալտին Հռոմի վրայ քալած ժամանակը՝ Գաղղիոյ հետ գործ պիտի ունենայ. իսկ եթէ ուզէ Տաճկաստանի ու Աւստրիոյ Սլաւեանները ոտք հանել, — Անգղիոյ հետ »:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

Կայսերական հրամանաւ որոշուած է որ Ռուսաստանի ուրիշ կուսակալութիւններէն մինչեւ պատերազմին վերջը, այսինքն 1856-ին ապրիլի 18, Խրիմ կամ ընդհանրապէս Տաւրիկեան կուսակալութիւնը փոխադրուող քաղաքացիները (մեշչանին) իրենց բաղձանքին համեմատ՝ իրենց այժմու բնակած քաղաքներուն հասարակութեանը մէջ գրուին, առանց արձակուրդ ընդունելու այն հասարակութիւններէն՝ որոց մէջ գրուած էին առաջ միայն թէ ա) որ հասարակութեան մէջ որ կուզեն գրուիլ՝ անոր կողմանէ հաւանութեան վկայագիր ունենան. եւ բ) մինչեւ իրենց

նոր հասարակութեան մէջ գրուած օրը, ինչ տուրքեր որ պարտական էին վճարել՝ հնոյն վճարեն:

— Յուլիսի 17-ին Ռոսթով քաղաքին մէջ Դրամատուն կամ Սակարան (պալս) հաստատուեցաւ: Այս գրամատան խորհրդանոցին անգամ նշանակուեցան նաեւ նախիջեւանէն այժմու Գաղաքագլուխ Հայրապետեան Կարապետ Աղան, եւ Ալաճալեան Սիմէոն Աղան՝ որ առաջ նոյնպէս քաղաքագլուխ էր նախիջեւանի:

— Նոյն օրը հեռագրական հաղորդակցութիւն բացուեցաւ Ռուսիոյ եւ Մոլտաւիոյ մէջ՝ Գարիինենի ըսուած սահմանադրէն անցնելով:

